

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ПОДРУЖНІМИ ВЗАЄМИНАМИ У МОЛОДОМУ ШЛЮБІ, ДЕТЕРМІНОВАНА КОМУНІКАТИВНОЮ ФУНКЦІЄЮ СПІЛКУВАННЯ

Магдисюк Людмила Іванівна,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології та психодіагностики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
<https://orcid.org/0000-0002-5304-933X>
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57204591564>
<https://www.researchgate.net/profile/Liudmyla-Mahdysiuk>

Федоренко Раїса Петрівна,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології та психодіагностики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
<https://orcid.org/0000-0002-7905-6474>

Магдисюк Ірина Едуардівна,

здобувач факультету психології
Волинського національного університету імені Лесі Українки
<https://orcid.org/0009-0008-3797-9079>

У статті представлено особливості функціонування молодого подружжя, проаналізовано детермінанти задоволеності подружніми взаєминами, стратегії і ролі, що обирають партнери у повсякденному житті. Визначено психодіагностичні методи дослідження особливостей спілкування як чинника задоволеності подружніми взаєминами у молодому шлюбі.

Обґрунтовано зв'язок задоволеності шлюбом із рівнем взаєморозуміння, прийняття себе і партнера, бажання будувати сімейні стосунки. Підтверджено важливу роль комунікативної функції спілкування між партнерами у побудові гармонійних подружніх взаємин. Сімейні зв'язки дають змогу людині зберігати психологічну рівновагу, розвиватися, опановувати сімейні ролі, бути стійкою до стресів, відчувати свою правоту. Встановлено, що молоді подружжя готові вибудовувати близькі стосунки і мають актуальну потребу у встановленні контактів чи вибудовуванні міжособистісних взаємин. В партнерських стосунках цінять чесність і прямоту. При цьому мають абстрактне уявлення про спільне майбутнє, тому періодично заглиблюються у фантазії. Також підтримують тісний зв'язок з батьками і дорожать їхньою підтримкою. Отримані результати дослідження засвідчили, що на задоволеність шлюбом мають особливий вплив сексуальні стосунки подружньої пари. Виявлено, що партнери мають досить сучасні погляди на сексуальні стосунки: не мають упередженого ставлення стосовно сексуальних контактів до шлюбу, сприймають секс як здорову фізіологічну потребу.

Як показав порівняльний аналіз показників задоволеності подружніми взаєминами досліджуваних нашої вибірки і спілкуванням між партнерами, існує пряма залежність: чим вищими є показники довірливості у спілкуванні, взаєморозуміння між партнерами, легкості у спілкуванні, подібності у поглядах, тим вищий рівень задоволеності шлюбом. Цим подружжям характерними є високі показники загальних сімейних символів та психотерапевтичності спілкування.

Практична значущість одержаних результатів визначається можливістю використання розробленого та апробованого комплексу психодіагностичних методик та результатів і висновків проведеного дослідження у роботі з молоддю з питань формування адекватних уявлень про подружні взаємини та надання консультативної допомоги шлюбним парам при виявленні порушень у шлюбно-сімейних стосунках.

Ключові слова: задоволеність шлюбом, партнерські взаємини, комунікативна функція спілкування, міжособистісні стосунки, рольова поведінка, функціонування сім'ї.

Mahdysiuk Liudmyla, Fedorenko Raisa, Mahdysiuk Iryna. Satisfaction with marital relations in a young marriage determined by the communicative function of communication

The article presents the peculiarities of the functioning of a young couple, analyzes the determinants of marital satisfaction, strategies and roles chosen by partners in everyday life. Psychodiagnostic methods of researching the peculiarities of communication as a factor of satisfaction with marital relations in a young marriage have been determined.

The relationship between satisfaction with marriage and the level of mutual understanding, acceptance of oneself and one's partner, and the desire to build family relationships is substantiated. The important role of the communicative function of communication between partners in building harmonious marital relations has been confirmed. Family ties allow a person to maintain psychological balance, develop, master family roles, be resistant to stress, and feel right.

It has been established that young couples are ready to build close relationships and have an urgent need to establish contacts or build interpersonal relationships. Honesty and directness are valued in partner relations. At the same time, they have an abstract idea of a joint future, so they periodically delve into fantasies. They also maintain a close relationship with their parents and value their support. The obtained results of the study proved that the sexual relations of the married couple have a special influence on the satisfaction of the marriage.

It was found that the partners have quite modern views on sexual relations: they do not have a prejudiced attitude towards sexual contacts before marriage, they perceive sex as a healthy physiological need.

As the comparative analysis of the indicators of satisfaction with the marital relations of the subjects of our sample and communication between partners showed, there is a direct relationship: the higher the indicators of trustworthiness in communication, mutual understanding between partners, ease of communication, similarity in views, the higher the level of satisfaction with marriage. These couples are characterized by high indicators of common family symbols and psychotherapeutic communication.

The practical significance of the obtained results is determined by the possibility of using the developed and tested complex of psychodiagnostic methods and the results and conclusions of the conducted research in working with young people on the issues of forming adequate ideas about marital relationships and providing advisory assistance to married couples in the detection of violations in marital and family relations.

Key words: satisfaction with marriage, partner relations, communicative function of communication, interpersonal relations, role behavior, family functioning.

Постановка проблеми. Сучасне українське суспільство характеризується перебудовою сімейних, моральних, світоглядних цінностей, що поряд із нестійким політичним та економічним становищем негативно впливає на життєдіяльність інституту сім'ї у нашій країні. Спостерігається зміна традиційних уявлень про шлюб і його форми, що зумовлює необхідність визначення його сутності. Недостатньо розробленими є питання, які мають безпосереднє відношення до якості сім'ї та шлюбу. Проведені в цьому напрямку дослідження в основному стосувалися вивчення окремих сторін якості шлюбу: стабільності й стійкості шлюбно-сімейних взаємин, сумісності подружжя, ролі сім'ї в суспільстві тощо. Особливо гостро постає необхідність та актуальність пошуків шляхів стабілізації молоді сім'ї.

Актуальність результатів досліджуваної проблеми. Актуальність обраної теми дослідження полягає в тому, що на сьогодні для ефективного вирішення проблем у незадоволених шлюбом молодих подружжях важливим є аналіз детермінантів задоволеності подружніми взаєминами, стратегій і ролей, що обирають подружжя у повсякденному житті, а також визначення засобів для підвищення ефективності їх взаємодії.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні комунікативної функції спілкування як чинника задоволеності подружніми взаєминами у молодому шлюбі.

Протягом останніх десятиліть з'явилася значна кількість наукових досліджень і нових поглядів стосовно сім'ї. Тема подружніх взаємин активно обговорюється сучасними як зарубіжними, так і україн-

ськими психологами, психотерапевтами, серед яких Т. Алексєєнко, О. Безпалько, А. Капська, І. Кон, О. Кононко, В. Кравець, М. Мушкевич, З. Кісарчук, Р. Федоренко тощо [2; 6]. Разом з тим, лише деякі автори зверталися до проблеми дослідження сімейних стосунків з погляду якості шлюбу, задоволеності подружніми взаєминами, благополуччя сім'ї [1; 4]. В. Сатир зазначає, що благополучною є сім'я, в якій реалізуються всі функції, усі члени пов'язані між собою емоційно. Сімейні зв'язки дають змогу людині зберігати психологічну рівновагу, опановувати сімейні ролі, бути стійкою до стресів, відчувати свою правоту. Члени благополучної сім'ї мають загальне психосемантичне поле, завдяки якому спілкування стає ближчим і теплішим, продуктивнішим, таким, що допомагає знімати смислові бар'єри, розв'язувати проблеми [6].

Аналіз робіт вітчизняних науковців виявив спрямованість багатьох авторів на дослідження особливостей шлюбно-сімейних стосунків та чинників, які впливають на стабільність і задоволеність шлюбом. Зокрема, це дослідження: Л. Магдисюк, в якому розглядається вплив очікувань подружжя на характер сімейного спілкування [3]; М. Мушкевич – розглядається чинник впливу батьківської рольових сім'ї на розвиток стосунків молодого подружжя [5]; Р. Федоренко – дослідження присвячене вивченню чинників сімейної дезадаптації, шлюбно-сімейної задоволеності, чинників нормально функціонуючої сім'ї [6].

На думку науковців, задоволення потреб у довірливих, теплих стосунках, спілкуванні, коханні, повазі, турботі є одними з найважливіших функцій подружніх взаємин. При цьому важливою складовою подружнього спілкування є вербальна комунікація, яка входить в систему інтерперсональної комунікації і має значний вплив на стосунки в сім'ї.

Порушення міжособистісної комунікації партнерів може призвести до фрустрації значущих потреб особистості, нерідко – до виникнення конфліктів, зниження задоволеності подружніми взаєминами, дестабілізації шлюбу. Більшість авторів виникнення конфліктних ситуацій між партнерами, особливо на стадії молодого сім'ї, розглядають з позиції невідповідності молоді до

подружнього життя, особистісними характеристиками партнерів, різними поглядами і стереотипами поведінки подружжя [2; 6].

Увагу вчених також привертають такі проблеми, як розподіл ролей у сім'ї, особливості сприйняття партнерами один одного, стосунки батьків і дітей тощо. При цьому не менш важливим і актуальним є вивчення особливостей спілкування між партнерами у молодому шлюбі, зокрема вербальної комунікації як чинника задоволеності подружніми взаєминами, що і лягло в основу нашого дослідження.

Результати дослідження. Вибірку дослідження склали 50 подружніх пар зі стажем подружнього життя до п'яти років, оскільки саме цей період був визначений нами як життєвий цикл молодого сім'ї. Вік партнерів становив 18–35 років. Досліджували всієї вибірки перебувають у першому шлюбі. Всі подружні пари є жителями міста Луцька та Волинської області. Дослідження проводилось упродовж 2022–2023 років на базі факультету психології ВНУ імені Лесі Українки.

Досягненню мети дослідження й розв'язанню поставлених завдань сприяло використання комплексу методів дослідження, а саме: теоретичні (вивчення, аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури, синтез, порівняння, систематизація), які дали можливість виявити й узагальнити дослідницькі матеріали з проблеми; емпіричні (комплекс психодіагностичних методик, спрямованих на аналіз особливостей взаємин молодого подружжя, спілкування між партнерами, а також особистісних характеристик партнерів: *тест-опитувальник «Задоволеність шлюбом»* (В. Столін, Т. Романова, Г. Бутенко); *методика «Спілкування в сім'ї»* (Ю. Альошина, Л. Гозман, О. Дубовська); *Вісбаденський опитувальник за методом позитивної психотерапії та сімейної психотерапії (WIPPF)* (Н. Пезешкіан у співробітництві з Х. Дайденахом); *тест незакінчених речень* (авторська версія).

З метою вивчення задоволеності подружніми взаєминами у молодому шлюбі нами було запропоновано досліджуваним проведення методики «Задоволеність шлюбом». Отримані результати

засвідчили відмінності у співвідношенні оцінки благополучності шлюбу у чоловіків і жінок. «Скоріше неблагополучним» свій шлюб вважає 8% респондентів жіночої статі та 6% респондентів чоловічої статі; «перехідним» – 16% респондентів жіночої статі та 14% респондентів чоловічої статі. «Скоріше благополучним» визнали свій шлюб 24% жінок та 18% чоловіків. «Благополучним» оцінюють свій шлюб 48% досліджуваних жіночої статі, та 62% респондентів чоловічої статі. У даній групі досліджуваних не виявлено жодної особи, яка б вважала свій шлюб «абсолютно благополучним», «абсолютно неблагополучним» та «неблагополучним». На нашу думку, це свідчить про відсутність ідеалізації партнера чи, можливо, негативного сприйняття партнера та відчуття розчарування у наявному виборі респондентів. Спостерігається найбільша сумісність виборів щодо сприйняття власного шлюбу респондентами як «скоріше благополучного». Це свідчить про високий рівень взаєморозуміння, прийняття себе і партнера, бажання будувати сімейні стосунки і надалі. При цьому варто зауважити, що серед досліджуваних жінок рівень задоволеності подружнім життям є нижчим, ніж серед чоловіків даної вибірки.

Наступним етапом дослідження було виявлення особливостей особистісних характеристик партнерів, а також сфери їх міжособистісних, зокрема, сімейних взаємин за допомогою Вісбаденського опитувальника за методом позитивної психотерапії і сімейної психотерапії.

Отримані результати засвідчили, що у молодих подружніх парах цінується чесність і прямота (8,2 бала), тобто молоде подружжя прагне висловлювати свою думку, не враховуючи реакції іншої людини на сказані слова. Також подружжя цінує у близьких стосунках контакти (8,1 бала), такі подружжя здатні присвячувати себе оточуючим людям, навіть без віддачі та схвалення. Разом з тим, молоді подружні пари не бачать чіткого майбутнього, тому переходять у фантазії (8,1 бала), їм складно промалювати картину майбутньої часової перспективи навіть на найближчий період. Необхідно відзначити, що у молодого подружжя зберігається тісний зв'язок з батьками

(8,3 бала). При цьому зв'язок із батьками має теплі та позитивні стосунки.

Аналізуючи дані, отримані за даною методикою, можна дійти висновку, що практично за всіма шкалами середні значення розташовуються у проміжку від 7,1 до 8,2 (мінімальний полюс шкали 3, а максимальний – 12), таким чином, рівень конфліктності досліджуваних сімей достатньо низький, адже за наявності критичних значень були б неминучі конфліктні ситуації. Це може також свідчити про те, що у досліджуваних подружніх парах присутні особистісні якості, які сприяють зняттю напруги з конструктивним вирішенням конфліктних ситуацій.

Таким чином, дослідження психологічних особливостей подружжя на стадії становлення молодого сім'ї засвідчує, що партнери свій шлюб оцінюють здебільшого як благополучний, при цьому показники задоволеності шлюбом є значно вищими в осіб чоловічої статі.

Молоде подружжя у шлюбних взаєминах цінує чесність і прямоту (8,2 бала), має абстрактне уявлення про спільне майбутнє (8,1 бала), а також має тісний зв'язок з батьками та цінує батьківську підтримку (8,3 бала).

Отримані в результаті емпіричного дослідження результати доводять відмінності вираженості деяких особистісних показників у чоловіків та жінок. Чоловіки достовірно більше цінують: час (здатність приділяти собі та іншим достатньо часу), контакти (здатність присвячувати себе іншим), тілесні відчуття (що робити зі своїм тілом), діяльність (здатність доводити справи до кінця), терпіння (здатність чекати), послух (дотримання прохань, доручень). У свою чергу, жінкам важливі: обов'язковість (точність), сумлінність, довіра (здатність приймати себе та інших, такими, як вони є), надія, любов, віра (релігія, церква), контакти та спілкування. У подружніх стосунках жінки товариські, чутливі та схильні до встановлення довірчих взаємин, а чоловіки менш налаштовані на спілкування з широким колом осіб та досить обережні у встановленні близького інтимного контакту. Жінки більш емоційні в міжособистісних взаєминах, ніж їхні чоловіки. Вони відкрито демонструють свої почуття, мають

живі та швидкі реакції при спілкуванні з чоловіком.

Результати кореляційного аналізу показників задоволеності шлюбом та власними особистісними характеристиками у чоловіків та жінок показали, що задоволеність шлюбом у чоловіків значно пов'язана з їхньою охайністю. Це свідчить про потребу чоловіків у порядку та чистоті у квартирі, чистоті та доглянутості свого зовнішнього вигляду. У той же час для жінок це не відіграє великої ролі, можливо, тому, що обов'язки підтримки чистоти в квартирі, турбота про зовнішній вигляд чоловіка лежать на них і є для них природними.

Крім того, виявлено негативні кореляції між задоволеністю шлюбом чоловіків та їх обов'язковістю та довірою. Більшою мірою задоволені шлюбом ті чоловіки, які менш критично ставляться до себе, дозволяють собі недбалість, необов'язковість, легко вибачають допущені помилки. Але при цьому не приймають і інших людей такими, якими вони є, можуть бути підозрілими й ревнивими.

У жінок, на відміну від чоловіків, задоволеність шлюбом пов'язана з власними особистісними характеристиками. Аналіз результатів показує, що задоволеність шлюбом у жінок хоч і не пов'язана зі своїми особистісними характеристиками, зате негативно корелює з окремими особистісними характеристиками партнерів. Більш щасливі у шлюбі на етапі становлення сім'ї ті жінки, чоловіки яких не дуже принципові та ґрунтовні, можуть крізь пальці дивитися на свої допущені помилки, але при цьому вимогливі до інших, не виявляють яскраво своїх почуттів, не прагнуть контактів з іншими людьми, самостійно вирішують свої проблеми. Крім того, жінки у шлюбі почуваються комфортніше, якщо у чоловіка з його батьками не дуже близькі стосунки.

Чоловіки висувають менше вимог до особистісних характеристик своїх дружин. Для них, навпаки, важливо, щоб у дружини були хороші теплі стосунки з її батьками, братами, сестрами, можливо, чоловіки бачать у цьому потенційні здібності дружини підтримувати такі стосунки і в їхній родині. Крім того, чоловіки більш задоволені шлюбом, якщо дружини не приділяють весь свій час тільки їм, а активно реа-

лізують себе в інших сферах діяльності, але при цьому не надто замислюються про сенс життя, не виявляють релігійної фанатичності, не віддані дотриманню різних релігійних обрядів та ритуалів.

Оскільки дослідження передбачало виявлення ставлення партнерів до сексуальних стосунків і їх ролі у гармонізації подружніх взаємин, нами було проведено тест незакінчених речень. На питання «Регулярні сексуальні стосунки свідчать про благополучні взаємини між партнерами» лише 12% чоловіків і 21% жінок дали стверджувальну відповідь. На питання «На спілкування між партнерами сексуальні взаємини...» 36% жінок і 22% чоловіків відповіли, що «... не впливають»; при цьому 18% жінок і 42% чоловіків відповіли, що, «як правило, впливають». На питання «На мою думку, сексуальні стосунки до шлюбу...» 52% жінок і 64% чоловіків відповіли, що «... це особиста справа кожного». На питання «В основі успішних взаємин між партнерами, на мою думку, лежить...» 38% жінок відповіли: ...довіра до партнера; ...дбайливе ставлення один до одного; ...взаєморозуміння; ...проведення більше часу разом. Чоловіки, в свою чергу, відповідь давали наступним чином: ...взаєморозуміння; ...надійність партнера; ...фінансове благополуччя; окреме житло; ...сексуальні стосунки. Як бачимо, жінки більш вимогливі до критеріїв спілкування, ніж чоловіки. Чоловіки, у свою чергу, подружні взаємини оцінюють більш раціонально.

Наступним завданням дослідження було визначення особливостей спілкування партнерів за допомогою методики «Спілкування в сім'ї». При цьому особливу увагу ми звертали на взаємозв'язок задоволеності подружніми взаєминами і спілкуванням в сім'ї. Порівняльна характеристика таких параметрів, як *довірливість спілкування, взаєморозуміння між партнерами та легкість у спілкуванні* із задоволеністю шлюбом дала змогу виявити, що чим вищий рівень задоволеності подружніми взаєминами, тим вищою є довірливість (64% – жінки; 66% – чоловіки) і легкість у спілкуванні (53% – жінки; 52% – чоловіки) та взаєморозуміння між партнерами (67% – жінки; 69% – чоловіки).

Аналіз результатів дослідження спілкування партнерів за критерієм *подібності у поглядах* показав, що за більшістю рівнів задоволеності шлюбом переважає середній рівень подібності у поглядах (59%, 48% і 39% – жінки; 53%, 49% і 54% – чоловіки), що припускає співвладіння інтересів одного з партнерів із загальноприйнятим рівнем цінностей; відповідність ціннісних критеріїв обох партнерів при одночасній диференціації їхніх точок зору стосовно загально визначених цінностей. Низький рівень, що припускає «подвійну диференціацію» (коли системи цінностей партнерів розходяться між собою й при цьому інтереси обох не утворюються із загально визначеними критеріями), показали як чоловіки, так і жінки із скоріше неблагополучними і неблагополучними рівнями задоволеності шлюбом (54% і 67% – жінки; 54% – чоловіки).

Аналіз результатів дослідження наявності у спілкуванні партнерів *загальних символів сім'ї*, які можуть виражатися у ласкавих іменах, сімейних традиціях, обрядах та ін. показав, що як у чоловіків, так і у жінок, які продемонстрували скоріше благополучний рівень задоволеності шлюбом, переважає середній рівень наявності загальних символів (45% – жінки і 44% – чоловіки), що свідчить про помірну кількість взаємних звернень, обміну поглядами між подружжям, наявністю «контакту очей» та ін. При цьому у партнерів, які виявили перехідні, скоріше неблагополучні і неблагополучні рівні задоволеності шлюбом, показники загальних символів є досить низькими (52%, 59% і 63% – жінки; 51%, 57% – чоловіки), що припускає зменшення кількості взаємних звернень партнерів один до одного, помітне зменшення або навіть повне зникнення «контакту очей», відсутність сімейних традицій або маловажність їх зникнення тощо. Високий рівень наявності у спілкуванні загальних символів показали подружжя із благополучним рівнем задоволеності шлюбом (відповідно, 53% і 56%) .

За результатами проведеного дослідження виявлено, що у партнерів з високим рівнем таких показників задоволеності шлюбом, як благополучний і скоріше благополучний, високі показники прослід-

куються і за критерієм *психотерапевтичність спілкування* (58% і 49% – жінки; 51% і 46% – чоловіки). Цим подружжям характерним є сприятливий психологічний клімат в сім'ї, відповідальність за благополуччя іншого, високий рівень взаєморозуміння, спільне вирішення труднощів у спокійній обстановці. Середній рівень психотерапевтичності спілкування виявлено у партнерів, які продемонстрували перехідний рівень задоволеності подружніми взаєминами (51% – жінки і 43% чоловіки). І низький рівень психотерапевтичності спілкування констатували жінки зі скоріше неблагополучним і неблагополучним рівнями задоволеності шлюбом (50% і 66% відповідно) і чоловіки зі скоріше неблагополучним рівнем задоволеності партнерством (54%).

Отже, як показав порівняльний аналіз показників задоволеності подружніми взаєминами досліджуваних нашої вибірки і спілкуванням між партнерами, існує пряма залежність: чим вищий рівень задоволеності шлюбом, тим вищими є показники довірливості у спілкуванні, взаєморозуміння між партнерами, легкість у спілкуванні, подібність у поглядах. Цим подружжям характерними є високі показники загальних сімейних символів та психотерапевтичності спілкування.

Заслужує на увагу те, що аналіз результатів тесту незакінчених речень засвідчив, що 47% жінок і 36% чоловіків вважають, що «Якщо в сім'ї є довіра... то партнери, як правило, ...будуть почуватися щасливими; будуть задоволені подружніми стосунками»; «В сім'ї з високим рівнем задоволеності шлюбом спочатку має бути довіра; ...повинна бути впевненість в партнерові; ...партнери підтримують завжди один одного», – як бачимо, значна роль приділяється таким особливостям взаємин, як довіра, впевненість у партнерові, підтримці.

Наступна категорія питань: «Запорукою успішного шлюбу є більше живого спілкування між партнерами; спілкування усією сім'єю за обіднім столом; спілкування вечорами й у вихідні без телефонів тощо»; речення «На мою думку, спілкування в сім'ї мало задовольняє сьогоднішніх партнерів; збідніло в плані живого спілкування; часто віддаляє партнерів один від

одного», – дала змогу зробити висновок, що партнери високо оцінюють вербальне спілкування як між партнерами, так і між усіма членами родини. У спілкуванні вони часто вбачають основний фактор для успішного функціонування сім'ї.

Висновки. Аналіз рівнів задоволеності шлюбно-сімейними стосунками досліджуваних пар виявив, що показники задоволеності шлюбом є значно вищими у осіб чоловічої статі. При цьому немає жодної особи, яка вважала б свій шлюб «абсолютно благополучним», «абсолютно неблагополучним» та «неблагополучним». На нашу думку, це свідчить про відсутність ідеалізації партнера чи, можливо, негативного сприйняття партнера та відчуття розчарування у наявному виборі

партнера респондентами. Спостерігається найбільша сумісність виборів щодо сприйняття власного шлюбу досліджуваними як «скоріше благополучного». Це свідчить про високий рівень взаєморозуміння, прийняття себе і партнера, бажання будувати сімейні стосунки і надалі.

Отже, отримані результати проведеного дослідження вкотре засвідчили, що аналіз особливостей функціонування молоді подружньої пари слід здійснювати комплексно, враховуючи вивчення різних параметрів подружніх взаємин. Крім того, отримані результати можуть бути використані у діяльності психологічних служб та сімейних психологів з надання практичної допомоги подружнім парам щодо налагодження шлюбно-сімейних взаємин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вовкобой І. М. Виховне значення сімейних традицій на сучасному етапі розвитку суспільства. *Вісник СевНТУ*. Севастополь: СевНТУ, 2011. Вип. 124. С. 42–46.
2. Капська А. Й. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення. Київ : ДЦССМ. 2006. 184 с.
3. Магдисюк Л. І. Особливості шлюбно-сімейних стосунків у залежності від подружнього стажу: діагностика та консультування: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 188 с.
4. Федоренко Р. П. Психологія молоді сім'ї та сімейна криза: монографія. Луцьк: «Вежа», 2007. 195 с.
5. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Дучимінська Т. І., Магдисюк Л. І. Психологія молоді сім'ї: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 392 с.
6. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с.

REFERENCES:

1. Vovkoboï, I.M. (2011). Vykhovne znachennia simeinykh tradytsii na suchasnomu etapi rozvytku suspilstva [The educational significance of family traditions at the current stage of society's development]. *Visnyk SevNTU*. Sevastopol: SevNTU, Vyp. 124. S. 42–46 [in Ukrainian].
2. Kapska, A.Y. (2006). Moloda simia: problemy ta umovy yii stanovlennia [Young family: problems and conditions of its formation]. Kyiv : DTsSSM. 184 s. [in Ukrainian].
3. Mahdysiuk, L.I. (2022). Osoblyvosti shliubno-simeinykh stosunkiv u zalezhnosti vid podruzhnogo stazhu: diahnostyka ta konsultuvannia: monohrafiia [Peculiarities of marital and family relations depending on marital experience: diagnosis and counseling]. Lutsk: Vezha-Druk, 188 s. [in Ukrainian].
4. Fedorenko, R.P. (2007). Psykholohiia molodoi simi ta simeina kryza [Psychology of a young family and family crisis]: monohrafiia. Lutsk: «Vezha», 195 s. [in Ukrainian].
5. Fedorenko, R.P., Mushkevych, M.I., Duchymynska, T.I., & Mahdysiuk, L.I. (2020). Psykholohiia molodoi simi [Psychology of a young family]: monohrafiia. Lutsk: Vezha-Druk, 392 s. [in Ukrainian].
6. Fedorenko, R.P. (2021). Psykholohiia simi [Family psychology] navch. posib. Lutsk: Vezha-Druk, 480 s. [in Ukrainian].